

Vähemistökielitten toimintasuunitelma



DOKUMENTTINIMI	Vähemistökielitten toimintasuunitelma	PÄTEVYYEN AIKA	2021-04-13
DOKUMENTTITYYPPI	Toimintasuunitelma	PÄÄTETTY/HYVÄK.	Kunnanhallitus 2021-04-13 § 63
DOKUMENTIN OMISTAJA	Pajalan kunta	VERSJUUNI	2
DOKYM. VASTUUSSA	Vähemistökomitea	REVIDEERATTU	

Sisältö

1 Alotus	3
1.1 <i>Kansallinen vähemmistöpolitiikka</i>	3
1.2 <i>Pajalan kunnan vähemmistöpolitiikka</i>	3
1.3 <i>Tavoitteet</i>	4
1.4 <i>Tuloksitten arvostelu</i>	4
2 Yhteisneuvonta ja kartotus	5
3 Informasjuuni	6
4 Kulttuuri ja vapa-aika	8
5 Esikoulu ja koulu	9
6 Sosiaalipalvelu ja siukkahoito	10

1 Alotus

1.1 Kansallinen vähemistöpulitiikka

Ruotti päätti vuonna 2000 hyväksyä kansalisten vähemistöitten suojelun raamikonsensuunin ja euruuppalaisen määräyksen alueellisista kielistä eli vähemistökielistä. Valtiopäivitten päätös tehtiin laajassa yhteisymmäryksessä, ja se merkitsi ensimmäisiä askelheita kohti Ruottin vähemistöpulitiikan uusuuntausta. Vähemistöpulitiikala pyrithään suojelemaan historiallisten vähemistöitten oikeutta säilyttää omat kielet ja kulttuurit. Ruottin kansalisvähemistöt on juutalaiset, roomerit, saamelaiset, ruottinsuomalaiset ja tornionlaaksolaiset. Kansaliset vähemistökielet on jiddish, romani chib, saame, suomi ja meänkieli, Kielilaki (SFS 2009:600). Meänkieli, saame ja suomi saivat sillä päätöksellä vahvemman suojan tietyillä hallintonalueilla.

1.2 Pajalan kunnan vähemistöpulitiikka

Moni kunta Ruottissa on jaettu hallintoalueisiin. Pajalan kunta on hallintoalue suomele ja meänkielel vuestä 2000. Tämä merkitsee, ette tornionlaaksolaisela ja ruottinsuomalaisela vähemistöillä on kunnassa erikoisia oikeuksia *kansalisten vähemistöitten ja vähemistökielitten lain mukhaan (2009:724)*.

Tämä toimintasuunitelma perustuu *Lakhiin kansalisista vähemistöistä ja vähemistökielistä (2009:724)*, *Kielilakhiin (SFS 2009:600)* ja *käsikirjaan Kansalisitten vähemistöitten oikeudet – käsikirja kunnile, maakäräjile ja rekiuunile*. Nykyinen toimintasuunitelma on kehitetty yhteistyössä vähemistöneuvoston, kulttuurin, koulutuksen ja sosiaalipalvelun kans. Toimintasuunitelman tavotheena on ette se toimii instrymnttinä, missä kunta ja vähemistöt pitävät jatkossa olla yhteistyössä ja löytää keinon tehokkaasheen ja järkevähän työhön vähemistökymsymysitten kans. Toimintasuunitelmaa reviideerathan jos tartethaan.

1.3 Tavoheet

Tulevaisuudessa kunta tulee:

- työskentelemhään aktiivisesti turvaamaan meänkielen ja suomen kielen aseman tarjoamalla palveluja näillä kielillä ja esimerkiksi kulttuuri-insatsittin avula.
- hakea uusia tapoja säilyttää meänkielen.
- tehdä suomen ja meänkielen näkyväks ja sen kautta nostaa staattysta.
- saa lissää kuntalaisia harrastamhaan molempia kieliä, suomea ja meänkieltä.
- saa lissää kuntalaisia – olletikki lapsia ja nuoria – oppimhaan, kehittämhään ja käyttämhään vähemistökieliä.
- väittää ette meänkielen ja/eli suomen kielen taitoja on meriitti kun kunta rekryteeraa töihin.

1.4 Tuloksittin arvostelu

Tämä toimintasuunitelma pittää jällata vuesta 2020 ja kolme vuotta etheen päin. Sen jälkhiin toimintasuunitelmaa pittää arvostella ja uuvistaa joka kolmas vuosi. Ekoonomista ja toimituksen bydjetin ja aktiviteetin ylösseurausta tapahtuu joka vuosi. Vähemistötyön pääryhmä on ensikäessä lapset, nuoret ja vähemistökieliset vanheemat ihmiset.

2 Yhteisneuvonta ja kartotus

Lakisäädäntö

”Hallintoviranomaisten pitävät antaa kansallisille vähemmistöille mahdollisuuden vaikuttaa asioissa jotka koskevat heitä ja niin kauan kun mahdollista järjestää yhteisneuvontaa vähemmistöitten kanssa tällaisissa asioissa.

Yhteisneuvonta ensi kappaleen mukaan hallintoviranomhainen pitää järjestää stryktyreeratun dialookin kansallisitten vähemmistöitten kanssa missä on tavoite ette ottaa huomioon heidän mielipitteet ja tarpeet viranomhaisen päätöksitten teossa. Laki (2018:1367)".

(5 § Laki (2009:724) kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä))

Toimenpiteet

- Yhteisneuvonta jällaa mitä pitää tehdä kunnassa ja yhteiskunnassa missä selvitetään mitä tarvetta vähemmistöt ja kunta on huomanheet. Yhteisneuvonot totheutethaan sekä stryktyreeratuissa yhteiskokouksissa ja avoimissa yhteisneuvonassa. Vähemmistökielen koordinaatturi esittää asiat näissä kokouksissa, jotka tulevat kaikilta osapuolilta. Kokouksia piethään kaks kertaa vuessa eli jos tarttee useamin.
- Jos on tarvetta Pajalan kunta hakkee yhteisymmärystä yhteisneuvonon kautta muitten vähemmistöitten kanssa, kun saamelaiset, roomerit ja juutalaiset.
- Yhteisneuvonta järjestethään ympäri Pajalan kuntaa.
- Vähemmistökielittien kartotus pitää tapahtua joka kolmas vuosi.

3 Informasjuuni

Lakisäädäntö

"Kunnat ja rekiuunit pitävät informeerata kansalisile vähemistöile heitten oikeuksista ja ylheisen julkisuuen vastuusta tämän lain mukhaan ja net määräykset, johonka tämä laki viittaa. Sama jällaa valtionhallintoviranomhaisia, joitten toiminta koskee kansalisia vähemistöjä eli vähemistökieliä. Laki (2019:938). "

(3 § *Laki (2009:724) kansalisista vähemistöistä ja vähemistökielistä*)

"*Kielilaisssa (2009:600)* toethaan, ette ylheiselä julkisuuela on erikoinen vastuu suojata ja eistää kansalisia vähemistökieliä.

(4 § *Laki (2009:724) kansalisista vähemistöistä ja vähemistökielistä*)

"Yksityisilä on oikeus käyttää suomea, meänkieltä ja saamea suulisissa ja kirjalisissa kontaktissa hallintoviranomaisen kans, jonka jeukraaffinen toiminta-alue vastaa kokonaisuessa eli osittain vähemistökielen hallintoaluetta. Tämä jällaa asioissa, missä yksityinen on osapuoli eli eustaa osapuolta, jos asiala on liitheitä hallintoalueeseen.

Jos yksityinen käyttää suomea, meänkieltä eli saamea, sellaisessa asiassa viranomhainen on velvolinen antamaan suulisen vastauksen samala kielelä. Yksityisilä, joila ei ole jyriitistä eustajaa, on sen lisäks pyynnön perustala oikeus saa kirjalisen käänöksen päätöksestä ja päätösten perustelun asiasta suomeks, meänkielelä ja saameks.

Viranomhainen pittää kans muutenki pyrkiä vastaamaan yksityisiä näilä kielilä."

(8 § *Laki (2009:724) kansalisista vähemistöistä ja vähemistökielistä*)

Toimenpiteet

- Kunnan kotisivula, sosiaalisessa meetiassa ja anonsissa pittää tulla esile, ette kuntalaisila on oikeus saa meänkielen ja suomen kielen palvelua.
- Kunnan kotisivula pittää olla tietoja kansalisista vähemistöistä, kansalisista vähemistökielistä ja vähemistökielilainsäädänöstä.
- Vähemistökielitten virkailija pittää antaa kunnan kotisivula, anonsissa ja sosiaalisessa meetiassa informasjuunia meänkielelä, suomen kielelä ja muila vähemistökielile.
- Kunnan informasjuuni pittää kääntää meänkielele ja suomeks.
- Kunnan asiakirjat pittää kääntää meänkielele ja suomeks kun on tarvetta.
- Kunta pittää kunnan kotisivula ja sosiaalisessa meetiassa jatkuvasti informeerata kunnan vähemistökielitten toiminasta.
- Kunta pittää tehä suomalaisen ja tornionlaakson kulttuuriperinön näkyväks.
- Kunnalisessa toiminansa ja muissa institysjuunissa pittää olla meänkielisiä ja suomenkielisiä sjylttiä sopivan paljon.
- Kun kunta työlistyttää se on meriitti ette osata suomea eli meänkieltä.
- Kunnantalon vasthaanotossa pittää olla tietoja maholisuuesta ette käyttää meänkieltä ja suomea kontaktissa kunnan kans.
- Kunnan telofoonivastaja pittää antaa tietoja meänkielelä ja suomeks.
- Kunnan virkamiehet ja valitut eustajat pitävät saa koulutusta kansalisista vähemistöistä ja lainsäädänöstä joka koskee vähemistökieliä. Koulutus on sovitettava eri tarpheitten mukhaan.
- Kunnan henkilökunnale pittää tarjota meänkielen eli suomen kielen koulusta eli maholisuuksia oppia.

4 Kulttuuri ja vapa-aika

Lakisäädäntö

"*Kielilaisissa (2009:600)* toetaan, ette yleisellä julkisuudella on erikoinen vastuu suojata ja eistää kansallisia vähemmistökieliä.

Yleinen julkisuus pitää kans muutenki eistää kansallaisitten vähemmistöitten mahdollisuuksia ylläpitää ja kehittää omaa kulttuuria Ruottissa. Erityisesti pitää eistää lasten kulttuuri-identiteetin kehittämistä ja oman vähemmistökielen käyttöä."

(4 § *Laki (2009:724) kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä*)

Toimenpiteet

- Kansalliset vähemmistöt pitävät saada mahdollisuuden vaikuttaa kunnan kulttuuri-insinöörien suunnittelussa. Kunnan tulisi eistää avustushakemuksia meänkielen ja suomen kulttuuritoimintoihin sekä kulttuuritoimintaa, joka tekee torniolaaksolaisten ja suomalaisen kulttuurin näkyväksi.
- Kunta pitää tukea meänkielistä kielenhuoltoa, esimerkiksi työtä joka pyrkii kuvaamaan ja kehittämään kielen sanastoa ja gramatiikkaa.
- Kunta pitää aktiivisesti olla yhteistyössä muitten meänkielen ja suomen hallintokunnitten kanssa Ruottissa, olleikki Norrbottenissa.
- Kunta pitää pitkän ajan suunnittelussa tukea ja olla yhteistyössä laitosittensa kanssa kunnassa ja muualla Norrbottenissa, jotka työskentelevät ette säilyttää ja kehittää meänkieltä ja suomea sekä torniolaaksolaista ja suomalaista kulttuuria.
- Kunta pitää flakuttaa samelaisten kansallispäivänä 6/2, ruottinsuomalaisten päivänä 24/2, roomeritten kansallispäivänä 15/7, torniolaaksolaisten päivänä 15/7 ja Suomen ittenäisyyspäivänä 6/12.
- Pajalan kunnankirjasto pitää jatkossaki ostaa uutta meänkielistä kirjallisuutta. Kunnankirjasto pitää tarjota laajan valikoiman kirjallisuutta, avisia ja aikakauslehtiä sekä filmiä suomeksi.
- Kansallisten vähemmistökielten kulttuuritarjonta pitää olla näkyvillä kirjastoissa.
- Kunta pitää tehdä kansalliset vähemmistöt näkyviksi käyttämällä flakuja/vimppeliä.

5 Esikoulu ja koulu

Lakisäädäntö

"*Kielilaissa* (2009:600) toetaan, ette yleiselä julkisuuela on erikoinen vastuu suojata ja eistää kansalisia vähemistökieliä.

Ylhein julkisuus pittää kans muutenki eistää kansalaisitten vähemistöitten maholisuuksia ylläpittää ja kehittää ommaa kulttuuria Ruottissa. Erityisesti pittää eistää lasten kulttuuri-identiteetin kehittämistä ja oman vähemistökielen käyttöä."

(4 § *Laki* (2009:724) *kansalisista vähemistöistä ja vähemistökielistä*)

"Kotikunta, joka kuuluu yhteen hallintoaluesheen *lain* (2009:724) mukhaan kansalisista vähemistöistä ja vähemistökielistä pittää tarjota lapsile, joitten huoltajat sitä pyytävät, paikan esikoulussa, missä kaikki eli merkittävä osa koulutuksesta tapahtuu suomeks, meänkielelä eli saamen kielelä.

Huoltajalta, joka hakkee omale lapsile esikoulupaikkaa, siltä pittää kysyä, jos het toivovat paikkaa sellaisessa esikoulussa, jota meinathan ensi kappalheessa. *Laki* (2018:1368)."

(8.kap 12 a § *Koulukaki* (2010:800))

"sille joka kuuluu kansalisheen vähemistöön pittää antaa maholisuus oppia, kehittää ja käyttää vähemistökieltä"

(14 § *Kielilaki* (2009:600))

Toimenpiteet

- Esikouluikäselä lapsela on oikeus esikoulutoiminthaan, jossa kaikki eli merkittävä osa koulutuksesta tapahtuu meänkielelä eli suomeks. Hakublanketit, joissa on tietoja meänkielelä, suomeks ja ruottiks, pittää olla saatavilla kunnan kotisivula. Tietoja maholisuuesta saa esikoulua meänkielessä eli suomeks pittää kans jakkaa kunnan postilähätyksissä.
- Kaikissa esikouluissa pittää olla osa meänkielen ja suomenkielistä toimintaa.
- Esikoulu pittää järjestää esikoululapsile meänkielisiä ja suomenkielisiä satuaikoja ja muita aktiviteettia.
- Tietoja äidinkielen opetuksen oikeudesta pittää antaa huoltajile ja opiskelijoile sekä hakublanketin ette kotisivun kautta.
- Kunta pittää tarjota opiskelijoile 6–9 luokissa maholisuuen opiskella suomea eli meänkieltä kielivalintana.
- Koulun henkilökuntaa pittää kehottaa jatkamaan koulutusta meänkielessä, suomessa ja/eli kansalisista vähemistöistä.
- Peruskoulun jälkhiin jokhaisela oppilhaala pittää olla tietoja kansalisista vähemistöistä, heän kulttuurista, kielistä, histuuriasta ja uskonoista.

- Kunta pitää kehottaa vapa-aijankoin/ esikoulun/ koulun henkilökuntaa ette hakea yhteistyötä ja vaihtoja Suomen puolen toiminoitten kans rajakunnissa: Pello, Kolari ja Muonio.
- Kunnan koulujohtaja, esikoulunpomo ja vähemistökielten kordinaatturi pitävät joka vuosi kohata ja käyä läpi mitä vähemistökielen työtä joka tapahtuu vapa-aijankoissa/ esikouluissa/ kouluissa.
- Kunnan koulujohtajat on vastuussa ette vanheemat joka vuosi saavat tietoja äidinkielen opetuksen oikeuvesta, joka saatethaan järjestää kielivalintana eli päätetyn opetusaijan ulkopuolela, sekä sen merkitys ette lukea vähemmistökieliä koulussa.
- Kaikile peruskoulun oppilhaile pitää tarjota maholisuus opiskella meänkieltä ja suomea.
- Kunnan opettajile pitäis kertoa monikielisyen tutkimuksesta.
- Kunnan esikoulut ja koulut pitävät levittää tietoja monikielisyestä sekä torniolaaksolaisesta ja suomalaisesta kulttuurista. Oppilhaat pitävät saa opetusta meänkielen paikannimistä omassa kotiseuvussa.
- Kunnan koulut pitävät työskentellä ette nostaa vähemistökielitten staattysta muun muassa levittämällä tietoja monikielisyen etuista.
- Kunnan pedagogia pitää tueta heän työssä ette kehittää meänkielistä opetusmateriaalia.

6 Sosiaalipalvelu ja siukkahoito

Lakisäädäntö

”Hallintoalueeseen kuuluva kunta pitää tarjota sille joka pyytää maholisuuen saa kaikki eli merkittävä osa suomen, jiddishin, meänkielen, romani chibin eli saamen kielisen palvelun henkilökunnalta vanhoitthenhoijon ja huolon raamissa. Laki (2018:1367).”

(18 § Laki (2009:724) kansalisista vähemistöistä ja vähemistökielistä)

”Kunta, joka ei kuulu mihinkhään hallintoalueeseen, pitää tarjota sille joka pyytää maholisuuen saa kaikki eli merkittävä osa suomen, jiddishin, meänkielen, romani chibin eli saamen kielisen palvelun henkilökunnalta vanhoitthenhoijon ja huolon raamissa, jos kunnala on maholisuus saa tällaista kielitaijon henkilökuntaa. Sama koskee kuntaa, joka kuuluu vissin kielen hallintoalueeseen mitä koskee muita kieliä. Laki (2018:1367).”

(18a§ Laki (2009:724) kansalisista vähemistöistä ja vähemistökielistä)

”Kunta pitää sellaisen huolon raamissa joka tarjotaan 18 och 18a §§ mukhaan ottaa huomiioon vanhoitten tarvetta säilyttää ommaa kulttuurista identiteettiä. Laki 2018:1367).”

(18b§ Laki (2009:724) kansalisista vähemistöistä ja vähemistökielistä)

”Kunta pitää ilmottaa sille joka hakkee avustusta vanhoittenhoijon raamissa ette on maholista saa sellaista palvelua ja huoltoa mitä määritelthään 18 ja 18 a §§ paragraafissa. Laki (2018:1367)”

(18c§ Laki (2009:724) kansalisista vähemistöistä ja vähemistökielistä)

”Hallintoviranomhaiset pitävät toimia ette on käytettävänä henkilökuntaa joila on taitoja suomessa, meänkielessä sekä saamessa, sillon kun sitä tartethaan yksityisen kontaktissa viranomhaisen kans.”

(11§ Laki (2009:724) kansalisista vähemistöistä ja vähemistökielistä)

Toimenpiteet

- Sosiaalipalvelun informasjuunimateriaali pitää kääntää meänkielele ja suomeks.
- Toiminta pitää tarjota meänkielen ja suomenkielen palvelua vanheemile ihmisile.
- Sosiaalipalvelun henkilökunnale pitää tarjota ja kehottaa osalistumhaan jatkokoulutuksheen meänkielessä ja/eli suomen kielessä.
- Jos sosiaalipalvelun henkilökunta ei ossaa meänkieltä eli suomea, pitävät net henkilöt, jotka haluavat saa tulkin apua.
- Kunta pitää tarjota meänkielen ja suomen kielen kulttuuritapahtumia vanheemile, kun esimerkiks mysiikkiä, lukemista kovvaa meänkielelä eli suomeks.
- Kunta pitää tarjota asukhaile meänkielisiä ja suomenkielisiä avisia/aikakauslehtiä eli muuta luettavaa tietoa (jos on tarvetta kans muila kansalisila vähemmistökielilä).
- Kunta pitää toimia ette lua torniolaaksolaisia ja suomalaisia ympäristöjä eikoisasunoitten käyttäjile. Esimerkiks tarjota avisia/kirjoja vähemistökielilä ja toimia muila aktiviteetilä.